

УДК 78(477-25)''18/19''

О. С. Мусіяченко

ГАЗЕТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ КИЄВА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті підкреслено значення періодичної преси як історичного джерела. Звернено увагу на перспективи використання газет Києва для дослідження музичного життя міста у кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Проаналізовано зміст київських газет даного періоду: "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение", в яких визначено інформацію про музичне життя міста. Встановлені аспекти музичного життя міста, які висвітлювалися на їхніх сторінках. Виокремлено декілька типових блоків інформації про музичне життя, які містили газети.

Ключові слова: музичне життя; газети "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение"; музичні магазини; музична освіта; театри; Київ

Актуальність теми зумовлена тим, що досліджуваний період, кінець ХІХ – початок ХХ ст., на який припадає культурницький етап національного відродження, є досить знаковим в історії України. Київ у цей період був одним із центрів культурного життя, консолідував інтелектуальний та творчий потенціал, створював специфічні умови та середовище для розвитку мистецтва. Одним із найяскравіших проявів мистецького життя в Україні традиційно була музика і активне музичне життя Києва кінця ХІХ – початку ХХ ст. це підтверджує. Проявом цього був не лише значний розвиток професійної музики, а й розширення кола її шанувальників серед мешканців Києва, що стало можливим завдяки збільшенню кількості театрів, концертних залів, музичних шкіл та приватних вчителів музики, інформація про які поширювалася за допомогою засобів масової інформації. Серед інтелігенції високий рівень музичної грамотності, гра на музичних інструментах та спів вважалися нормою. Безперечно, ці явища досить переплетені між собою і на поживлення музичного життя Києва можна подивитися і з іншого боку: результатом підвищення попиту серед киян на музичну продукцію стає розширення мережі театрів, концертних залів, музичних шкіл тощо.

Змістовним джерелом дослідження історії музичного життя Києва даного періоду є періодична преса, яка містить інформацію про цікаві аспекти, пов'язані з повсякденням та дозвіллям киян, а також частково відтворює те інформаційне середовище, в якому вони жили. Періодика Києва містить достатньо інформації, пов'язаної із музикою. Це дозволяє дослідити певні грані музичного життя міста за допомогою аналізу змісту київських газет "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение" кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Мета статті: проаналізувати зміст київських газет мистецького спрямування кінця ХІХ – початку ХХ ст. "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение" та визначити аспекти музичного життя Києва, які можна відтворити за допомогою цих газет.

Вітчизняні та іноземні дослідники наголошують на важливості вивчення газет як історичного джерела. Так, у підрозділі "Періодична преса як історичне джерело" п'ятого розділу "Писемні джерела" колективної монографії "Історичне джерелознавство" Б. І. Корольов звертає увагу на те, що, періодична преса є досить важливим джерелом дослідження нової та новітньої історії: "... у джерельній базі нової та новітньої історії України провідне місце займають періодичні видання, основними різновидами яких є газети і журнали. Їх специфічною рисою, як джерела, є комплексний, синтетичний характер: у них представлено багато форм інформації (документальна, поточно-хронологічна, особового характеру тощо). Періодична преса характеризується також оперативністю подання інформації про події, безпосередністю відображення останніх, що підвищує її джерельну цінність" [1, с. 403].

Саме через вивчення періодичних видань висвітлюється історія Києва кінця ХІХ – початку ХХ ст. у низці творів. Але, основна увага цих праць спрямована на дослідження суспільно-політичного життя міста. Це, зокрема, праці І. В. Крупського "Преса як джерело досліджень національно-визвольних змагань за українську державу (друга половина ХІХ – перша чверть ХХ ст.)", [2], Г. Я. Рудого "Газетна періодика як джерело вивчення української культури 1917-1920 рр." [3], Т. В. Антонченко "Періодична преса Києва як джерело вивчення суспільно-політичної історії України (1905-1914)" [4], Р. О. Загорулька "Газети Києва 1905-1914 рр. як джерело вивчення українського питання" [5].

Однак, перспективи використання газет як історичного джерела в дослідженні музичного життя Києва кінця ХІХ – початку ХХ ст. ще не стали об'єктом наукових досліджень.

Із 60-их років ХІХ ст. кількість газет та журналів, що видавалися у Києві постійно збільшувалася. З'явилися газети, розраховані на ширші кола читачів: "Киевлянин", "Киевские объявления", "Киевский листок объявлений", "Киевский вестник" та інші. Наприкінці ХІХ ст. кількість періодичних видань помітно зросла [1, с. 406]. У цей період у Києві видавалися й окремі мистецькі видання: "Жизнь и искусство" у 1893-1900 рр., "Киевский театральный курьер" у 1908-1916 рр., "Театральное обозрение" у 1912 р. тощо.

Щоденна літературна, політична та художня газета "Жизнь и искусство" коштувала порівняно недорого. Читачам на першій сторінці пропонувався значний асортимент вистав та концертів, рекламувалися музичні магазини, зверталася увага на найважливіші події мистецького життя. Але вже на розвороті 2-3 сторінок поруч зі статтями про мистецьке життя з'являлися об'яви зовсім іншого спрямування. Наприклад, у випуску №23 за 5 січня 1894 р. поруч із заміткою про від'їзд "тенора Шевальє" подано кримінальну статистику: "В киевском уезде 1893 г. сравнительно с предыдущим 1892 годом, произошло значительно больше

выдающихся по своей обстановке разных происшествий уголовного характера...: 12 вбивств, 2 згвалтування, 4 грабунки тощо" [6, с.3].

Газета "Жизнь и искусство" інформувала читачів про вистави та концерти, які відбувалися у той же день, мали відбутися найближчим часом або надавала їхні анонси. Регулярно розміщувалися об'яви про музичні вистави та концерти, які відбувалися у Міському театрі, у залі Купецького зібрання, в саду Купецького зібрання теплої пору року, цирку Вільгельма Сура, у міському парку Шато-де-Флер. Так, про представлення опери у Міському театрі сповіщалося: "Сегодня, 29 декабря 1893 г., при участии артиста Императорского театра М. Е. Медведева, артистами русской оперы, представлено будет: "Евгений Онегин". Начало – в 7 1/2 час" [7, с.1]. Про бал-маскарад у залі Купецького зібрання йшлося: "Киевское русское купеческое собрание. В субботу, 1 января 1894 года, Бал-Маскарад при двух оркестрах музыки. Танцующих кавалеров просят быть в черных костюмах. Вход 2 руб., 10 коп. Начало 9 часов вечера" [7, с. 1]. Про концерт скрипаля у залі Купецького зібрання інформувалося: "В непродолжительном времени в зале Купеческого собрания состоится концерт Ф. Ондрижичека, скрипача-солиста его величества императора австрийского" [8, с.1]. Про концерт симфонічного оркестру в саду Купецького зібрання нагадувалося: "Сад купеческого собрания. Во вторник, 19 июля, концерт большого симфонического оркестра, под управлением Р. Ф. Энгеля" [9, с.1]. Про цирк Вільгельма Сура повідомлялося: "В среду, 29 декабря 1893 года, дано будет два больших представления, в 2 часа дня и 8 часов вечера.... В завершение вечера представление "Зеленый черт", большая фантастическая волшебная балет-пантомима; выход наездников и наездниц и карде-балета" [7, с.4]. Про маскарад у міському парку Шато-де-Флер сповіщалося: "Сегодня большой маскарад и кафешантан в 2-х отделениях" [10, с.1].

Газета "Жизнь и искусство" також анонсувала про проведення новорічних свят: "В зале городской думы в воскресенье, 26 декабря, будет устроена елка и танцевальный вечер для взрослых и детей при двух оркестрах музыки" [11, с.1] та роз'яснювала: "Начало елки: для детей – с 2-х часов дня до 11 часов вечера, для взрослых – с 11-ти часов вечера до 3-х часов ночи. Цена входного билета: взрослые – 95 коп, дети – 45 коп." [11, с.1].

Повідомлення газети "Жизнь и искусство" дозволили скласти уявлення про розвиток музичної освіти у Києві. Зокрема, такими були об'яви про музичні школи та приватні уроки музики: "Музыкальная школа Н. А. Тутковского. Крещатик, 56. Предметы преподавания: игра на скрипке, на фортепиано, пение, теория композиции, инструментовка и история музыки" [8, с.4] та: "Даю уроки музыки, аккомпанирую для пения и всех инструментов, играю в четыре руки. Фундуклеевская, № 21, кв. Беляевой, во дворе" [12, с.4].

Газета "Жизнь и искусство" дуже часто рекламувала асортимент декількох музичних магазинів і фабрик Києва: "Фортепианная фабрика Г. И. Мекленбурга. Киев, Фундуклеевская, д. № 50, депо Фундуклеевская № 3. Большой выбор роялей и пианино собственной фабрики различных форм, систем и цен" [7, с.1]; "Кернтопф и сын. Депо роялей. Прокат. Настройка. Починка. Крещатик, 33" [7, с.1]; "Фирма И. Ф. Кордес. Крещатик, против Фундуклеевской улицы. Музыкальные инструменты: детские аристоксы, заводные музыкальные шкатулки, пиано, мелодико, альбомы с музыкою, гитары, гармонии, народные цитры и проч." [7, с.4]; "Депо фортепиано Куз, Фундуклеевская, 16, против Алексеевской. Большой выбор инструментов лучших заграничных и русских фабрик. Единственный представитель знаменитейшей фабрики Блютнера, Вестермейера, Фидлера, Трисельта и др., рояли Бехштейна и Беккера. Продажа исключительно новых инструментов. Напрокат депо не дает" [7, с.4]; "Книжный магазин Болеслава Корейво": "Только что поступили в продажу в книжных и музыкальных магазинах Болеслава Корейво в Киеве и Одесе новые номера музыки к Кобзарю Т. Шевченка для пения с аккомпанементом фортепиано, музыка М. Лисенка" [13, с.4].

Або про цей же магазин: "В Киеве и Одесе только что поступили в продажу", – звертає увагу об'ява: "Дешевое издание любимого вальса Эмиля Зауэра L'Echo de Vienne... (цена – 60 коп.); "Дешевое издание. Все 48 песен без слов Lieder ohne Worte Мендельсона-Бартольди" (цена – 1 руб. 25 коп); Песни, думки и шумки русского народа на Подолии, Украине и в Малороссии. Полный сборник. 100 малорусских народных песен для пения с аккомпанементом фортепиано Антона Коципинского" (цена – 4 руб.) [7, с. 4].

Варто навести декілька фактів про особистість і життя укладача цього збірника – фольклориста, композитора, видавця Антона Гіацинтови́ча Коці́пинського (1816-1866). Поляк за походженням, він 10 років прослужив у австрійському військовому оркестрі у Чернівцях, із 1845 р. жив у Кам'янці-Подільському, де працював у нотному магазині. Проте, звідти він був висланий російською владою. Згодом А. Г. Коці́пинський знову повернувся в Україну та із 1855 р. постійно мешкав у Києві. Він брав активну участь у музичному житті міста як організатор аматорських музичних вечорів і як співак-виконавець (тенор). Його видавнича діяльність сприяла популяризації в Україні музичної, насамперед фортепіанної і пісенної літератури, особливо творів місцевих композиторів М. Завадського, В. Заремби, Й. Витвицького, Ф. Яроньського, Д. Бонковського та ін. У 1861 р. А. Г. Коці́пинський оприлюднив власну збірку "Пісні, думки і шумки руського народу на Поділлі, Україні і в Малоросії", що була науково-етнографічним виданням та, водночас, містила матеріал для домашнього музикування. У 1860-1870-х рр. унаслідок наступу царату на українську мову та репресій, збірку в Російській імперії було вилучено з продажу й заборонено. Її перевидали лише у 1885 р., наступні перевидання були здійснені у 1891 р. (під редакцією Г. Ходоровського) та у 1899 р. [14]. Цікаво, що ми процитували номер газети за 1893 рік. Відкритим лишається питання, чи були розпродані видання збірки 1861 та 1862 рр. і чи було ще її перевидано до 1885 р.

Газета "Жизнь и искусство" відгуки про останні події мистецького життя Києва розміщувала у рубриці "Отдел искусств". Йшлося: про нові постановки у театрах: "Оперный театр. "Кармен", поставленная 6-го

января грациозная опера Бизе привлекла массу публики, весьма сочувственно принимавшей всех исполнителей" [15, с.3]; про гастролі: "Оперный театр. Гастроли Луизы Никита. 18 января Луиза Никита выступила вновь перед нашей публикой в партии Маргариты, в опере "Фауст" [16, с.3]; про виступи артистів: "Театральные мелочи. По поводу бенефиса оперного режиссера г. Дунаевского. [...] Я, вероятно, тяжко согрешил перед Господом Богом, потому что стоит мне только пойти в театр, чтобы обязательно попасть на неудачный спектакль..." [17, с.3].

Щоденна "Театральная газета "Киевский листок"", яка видавалася протягом 1907-1908 рр. і продавалася "во всех киосках" також мала схожі блоки інформації. Видання інформувало читачів про основні події театально-концертного життя Києва. Зокрема, про репертуар, час початку вистав та можливість придбати квитки до Міського театру, театру Соловцова, театру Бергоньє, театру товариства Грамотності, театру Крамського, цирку, міського парку Шато-де-Флер. До речі, інформація для читача була досить корисна, оскільки час початку вистав відрізнявся: у Міському театрі денні вистави переважно розпочиналися о 12:30 (опера "Руслан і Людмила" 6 січня 1908 [18, с.2]), а вечірні – о 19:30 (наприклад, опера "Гугеноты", у цей же день). А от у театрі Крамського початок вечірніх вистав – о 20:30 ("Русская оперетта "Бокаччио", оперетта в трех действиях, музыка Зуппе") [19, с.3]. У театрі Товариства грамотності денні вистави відбувалися о 13:00 ("Наталка-Полтавка"), вечірні – о 20:00 ("За двома зайцями") [18, с.6].

Газета "Театральная газета "Киевский листок"" розміщала об'яви: щодо продажу музичних інструментів, про нотні надходження до магазинів ("любимые цыганские песни и вальсы. Издание Идзиковского, в Киеве") [19, с.2], щодо продажу грамофонів ("Грамофоны: от 2 до 200 рублей. Пластинки. Депо Индржишека. Крещатик, 58") [18, с.14], а також про приватні уроки музики ("Классы пения" Э. С. Седельничаго, окончившего Санкт-Петербургскую консерваторию по классу Эверарди) [20, с.6].

Крім цього, газета "Театральная газета "Киевский листок"" у цікавій рубриці "Мелочи" періодично друкувала невеличкі популярні повідомлення для меломанів про цікавинки, пов'язані з життям музикантів, про вплив музики на організм людини тощо. Наприклад, у дещо кумедній, на наш погляд, замітці "Лысые люди и музыканты" відзначалося, що звучання струнних та смичкових інструментів має позитивний вплив на "волосняную растительность", а звучання мідних інструментів діє вкрай шкідливо. "Большинство скрипачей, виолончелистов, пианистов отличаются богатой шевелюрой, большинство же трубачей страдают плешивостью", – висновок автор, розповідаючи про проведення досліджень щодо впливу на ріст та випадання волосся звуків дерев'яних інструментів, флейт, кларнетів, гобоїв тощо [18, с.13].

В окремих випусках цього ж видання друкувалися маленькі літературні твори, присвячені мистецтву. Наприклад, у фельєтоні "Семейные таланты" у № 52 за 24 січня 1908 р. висміювалася манера окремих родин пафосно вихвалити музичні "таланти" своїх дітей, і намагання їх продемонструвати за будь-якої зручної нагоди. Дія відбувалася у будинку родини Жилкіних, де раз на тиждень збиралися гості: "Это не жур-фикс в полном смысле этого слова, а нечто радужное, симпатичное и в высшей степени семейное. Ровно в час ночи подается ужин, который съедается с аппетитом голодных волков. А до тех пор... ", – гості нудяться, переглядають альбоми та обговорюють людей на фото [21, с.4]. Один із гостей заводить розмову про музику: "Собираетесь ли Вы слушать Марию Гай?", – на що господиня відповідає, що її Lise співає Кармен не гірше. На запрошення гостей Lise "с лицом не созданным для семейной жизни" заходить у кімнату та починає співати під аккомпанемент Віри, у якої "правая рука не ведает, что творит левая" [21, с.5]. "Но главная пытка еще впереди. Из дверей, ведущих во внутренние апартаменты, появляется гордость семьи – сын Миша со скрипкой в руках" [21, с.5]. Не зважаючи на сатиричний тон автора, можна зробити і певні узагальнюючі висновки: домашнє музичування та музична грамотність дітей були досить звичними у середовищі міщан Києва, які, можливо, і поверхнево, але були обізнані стосовно подій мистецького життя.

Мистецька газета "Театральное обозрение" виходила в Києві у 1912 р. чотири рази на тиждень. Газета також розміщала анонси вистав і концертів та повідомлення про відкриття нових закладів. Окрім інформування про театри, збільшилася кількість об'яв про кабаре та вар'єте. Із замітки про "Семейный сад и театр-варьете "Аполло". Меринговская, 8" [22, с.1] ми дізналися про орієнтовну програму закладу: "Ново! Изумительно! Les Armanas. 15 дресированных собак", "А. В. Кольчевская. Известная исполнительница русских народных песен", "Знаменитые испанские певицы и танцовщицы (дуэт) Перец-Гримальди", "Сестры Журавские. Оригинал. Русские танцовщицы", "Gusselbaner. Известный венский дуэт певиц", "Зоя Зинина. Русская каскадная артистка", "Шурочка Чернова. Русская артистка, любимица публики" [22, с.1].

У мистецькій газеті "Театральное обозрение" рекламувався Гранд готель вар'єте і кабаре: "На днях состоялось открытие новой кабаре "Би-ба-бо". В программу входят оперетты-миниатюры, злободневные обозрения, сольные выступления и др." [22, с.1]. Досить насиченою була і програма концертів оркестрів: "Программа Гранд театра "Экспесс". Крещатик, 25, против почты. Большой концертный оркестр 30 человек под управлением дирижера, солиста придворного оркестра И. Херарда. Музыка принаровлена к сюжетам картин. Бинокли на прокат – 25 коп.)." [22, с.3]. І нижче – примітка з проханням під час концерту залом не ходити, не стояти та не розмовляти голосно.

На сторінках газети також розміщувалися об'яви про приватні уроки музики: "Учитель старших курсов Императорского Музыкального Училища по классу фортепиано дает уроки музыки, Малая Васильковская, 12, кв. 6" [22, с. 2].

Газета "Театральное обозрение" розміщувала повідомлення, які своєю спрямованістю нагадують рубрику "Мелочи" із "Театральной газеты "Киевский листок"". Так, у повідомленні із несподіваним заголовком "Вагнер и вегетарианство" оповідалося про те, що опери Вільгельма Ріхарда Вагнера вже давно викликали скарги "наших" оперних артистів, а деякі оперні артисти навіть додавали у свій контракт пункт, який звільняв їх від участі в його операх, наголошувалося, що відомий німецький тенор і уславлений виконавець оперних партій композитора Генріх Кнотт рекомендував виконавцям музики Вагнера

дотримуватися вегетаріанського режиму, що Генріх Кнотт "винайшов новий вид консерваторії – консерваторію вегетаріанську" [22, с.2]. В основі цієї рекомендації лежала думка про те, що вегетаріанці витриваліші та легше здобувають перемоги під час фізичних змагань, а співаки опер Вільгельма Ріхарда Вагнера мають максимально напружувати свої фізичні сили [22, с. 2].

Підсумуємо, проведений аналіз змісту інформації, розміщеної у київських мистецьких періодичних виданнях кінця XIX – початку XX ст. – газетах "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение" засвідчує, що значна увага на їхніх сторінках приділялася висвітленню подій музичного життя Києва, яке постає активним, насиченим подіями та різноманітним.

Київські мистецькі газети кінця XIX – початку XX ст. "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение" є важливими джерелами дослідження музичного життя Києва цього періоду. Вони розміщували інформацію для шанувальників класичної музики та людей із певною (хоча б базовою) музичною освітою. Однак, поруч із інформуванням про події мистецького життя Києва у газетах була присутня і кримінальна статистика або розважальні фейлетони.

Повідомлення ж про музичне життя Києва на сторінках газет "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение" можна умовно поділити на декілька блоків: вистави та концерти; музичні магазини та їх асортимент; приватні уроки музики; відгуки та популярні замітки про події музичного життя як місцевого, так і світового значення.

Дослідження змісту повідомлень на шпальтах зазначених газет дозволило висновувати, що музичне життя Києва у кінці XIX – на початку XX ст. було доволі розвиненим та багатоманітним, а музика займала достатньо важливе місце в житті киян.

Джерела та література

1. Історичне джерелознавство: Підручник для студентів історичних спеціальностей ВНЗ / Авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. – К.: Либідь, 2002. – 488 с.
2. Крупський І. В. Преса як джерело досліджень національно-визвольних змагань за українську державу (друга половина XIX – перша чверть XX ст.): Автореф. дис... доктора іст. наук. / І. В. Крупський. – К., 1996. – 29 с.
3. Рудий Г. Я. Газетна періодика як джерело вивчення української культури 1917–1920 рр. / Г. Я. Рудий. – К., 2000. – 442 с.
4. Антонченко Т. В. Періодична преса Києва як джерело вивчення суспільно-політичної історії України (1905–1914): Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.06 / Т. В. Антонченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 15 с.
5. Загоруйко Р. О. Газети Києва 1905–1914 рр. як джерело вивчення українського питання: Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.06 / Р. О. Загоруйко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2013. – 15 с.
6. Жизнь и искусство. – Киев, 1893. – №23. – 4 с.
7. Жизнь и искусство. – Киев, 1893. – № 16. – 4 с.
8. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – №45. – 4 с.
9. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – № 215. – 4 с.
10. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – № 69. – 6 с.
11. Жизнь и искусство. – Киев, 1893. – №14. – 4 с.
12. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – №46. – 4 с.
13. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – № 48. – 4 с.
14. М. П. Загайкевич. Коціпінський Антон Гіацинтович [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон – Кю. – К.: Наукова думка, 2008. – 568 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Kotsipinskii_A
15. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – № 26. – 4 с.
16. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – № 38. – 4 с.
17. Жизнь и искусство. – Киев, 1894. – № 60. – 4 с.
18. Театральная газета "Киевский листок". – Киев, 1908. – №35. – 14 с.
19. Театральная газета "Киевский листок". – Киев, 1907. – №15. – 4 с.
20. Театральная газета "Киевский листок". – Киев, 1908. – №34. – 8 с.
21. Театральная газета "Киевский листок". – Киев, 1908. – №52. – 8 с.
22. Театральное обозрение. – Киев, 1912. – №56. – 4 с.

Musiachenko O. S. Newspapers as a source of investigating the musical life of Kyiv in the end of the XIXth – at the beginning of XXth centuries.

The article is emphasized the value of periodical press as a historical source. It is paid attention to the prospects of the use of newspapers of Kyiv for the study of the musical life of the city in the end of the XIXth – at the beginning of the XXth centuries. It is analyzed the content of Kyiv newspapers of that period: "Life and Art", "Theatrical newspaper "Kyiv leaf", "Theatrical Review", and it is examined the information about the musical life of the city. It is established the aspects of the musical life of the city, which were covered in the newspapers. It is highlighted a few sample pieces of information about musical life, which were contained in the newspapers.

Key words: musical life; the newspaper "Life and Art", "Theatrical newspaper "Kyiv leaf", "Theatrical Review"; musical stores; musical education; theaters

Мусяченко О. С. Газеты как источник исследования музыкальной жизни Киева конца XIX – начала XX ст.

В статье подчеркнута значение периодической печати как исторического источника. Обращено внимание на перспективы использования газет Киева для исследования музыкальной жизни города в конце XIX – начале XX в. Проанализировано содержание киевских газет данного периода: "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение", в которых рассмотрено информацию о музыкальной жизни города. Установлено аспекты музыкальной жизни города, которые освещались на страницах газет. Выделено несколько типовых блоков информации о музыкальной жизни, которые содержали газеты.

Ключевые слова: музыкальная жизнь; газеты "Жизнь и искусство", "Театральная газета "Киевский листок"", "Театральное обозрение"; музыкальные магазины; музыкальное образование; театры